

Latvijas optometrijas vēsture (1990.-2015.gads)

Doc. Vitolds Grabovskis

Kas veido vēsturi?

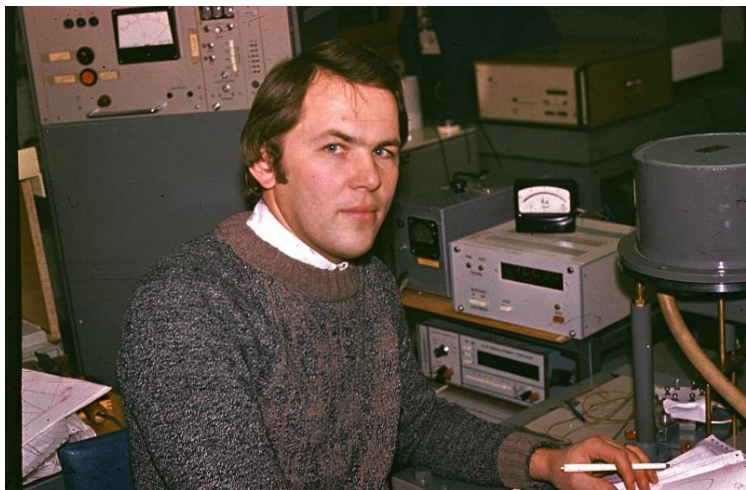
Vēsturi veido cilvēki, vēsturiskie apstākļi un gadījumi - nejaušības.

Optometrijas vēsturi Latvijā veidoja:

- **cilvēki** – bija pusvadītāju fizikas katedras pasniedzēji (virzošais spēks) un Latvijas acu ārsti;
- **apstākļi** – daudz brīvu, nenodarbinātu pasniedzēju;
- **gadījums** – itāļu optikas pārstāvji, kuri bija ieklīduši Latvijā un nejauši sazvānīja prof. Ilmāru Vītoli.

1990.gads bija robežšķirtne Latvija atgūst neatkarību Kas bija pirms tam?

- Pirms tam LU fiziķos uzņēma 150-200 studentu, aptuveni 30-50 studenti specializējās cietvielu fizikā.
- Viņiem darbu nodrošināja valsts sadale, pusvadītāju rūpnīca, daudzi zinātniskie institūti.

Redzes korekcija Padomju Latvijā

- Redzes korekcijā pirms neatkarības dominēja viena kompānija «Latvijas optika» ar daudziem veikaliem.
- Korekcijas jomā strādāja ap 250 oftalmologu, kuri pieņēma pacientus poliklīnikās un slimnīcās.
- Saņēmis recepti klients devās uz «Latvijas optiku» un pasūtīja brilles.
- Latvijā nebija lēcu ģeneratora, tāpēc astigmātiskās lēcas bija jāpasūta no Pēterburgas. Tas bija ilgstošs process. Rezultātā ārsti galvenokārt mazos cilindrus nekoriģēja.
- Lēcu izvēle nebija liela, galvenokārt minerālstikla lēcas, kuras ražoja Baltkrievijā.

Redzes korekcijas vēsture Latvijā vēl gaida savu Indriķi, kurš uzrakstītu tās vēsturi

Lūk, daži no piemēriem optiķu reklāmai 20-40 gados.

Brilles
teel ar un bez ahr-
sta rezepes isgata-
notas. Apjuhtiju-
mi un islabojumi
teel glihti un lehti
ispilditi.

A. Leischke,
Rigā, Marijas eelā, staz. pafaschā, weibals Nr. 4.
Tahrunis 27414.

Dr. J. Lutina
azu flimniza,
Elisabetes eelā Nr. 77
Pa wafaru flimneelus peenem
tikai no 10—2: festdeenās ari
pehpusdeenā no 4—5

Varēsi peelaiko
ar wišjannaakem, kon-
strueteem aparateem no
leelas iswehles, par meh-
renu zenu

brilles

optiķis - spezialists

PRIMS,

flimofatu apgahdatais,

Rigā,

Marijas eelā 4,

Elisabetes eelas ft., un

Brihwibas eelā

67-69,

Barlines eelas ft.

M. Gailis
K. Leju eelā Nr. 13;
Brihwibas eelā Nr. 71.
Brilles ismeklē ar spe-
zialu aparatu.

Brilles

ar Beifs punktastiklu.
ari pehs origin. ahrstu
rezepem isgatawo to-
rekti un labi neegulochi
optiķis **Schmidt,**
Raina bulw. 25. 1 trepi.
Nr. Barona eelas ft.

- Mums pazīstamākais no brīvvalsts laikiem ir optiķis Eduards Gailis.
- Viņa dēls turpināja tēva tradīcijas un bija optiķis Stradiņu slimnīcas kontaktkorekcijas centrā.
- Šajā centrā tika virpotas cietās kontaktlēcas no organiskā stikla. Citu kontaktkorekcijas centru Latvijā tajā laikā nebija.
- Kontaktlēcas lietoja ļoti mazs skaits cilvēku.
- **Tāds bija stāvoklis pirms neatkarības atgūšanas.**

1990.gads. Latvija atgūst neatkarību pēc tam...

- Neatkarība no Krievijas nozīmēja daudzu tehnoloģisko rūpnīcu slēgšanu. Tika pārtraukti līgumi ar daudziem Krievijas uzņēmumiem. Tie bija galvenokārt saistīti ar militāro sfēru.
- Kā piemēru varu minēt kosmiskā kuģa – *shuttle Buran* stikla iluminatoru pētījumus. Mūsu ilglaicīgs kompanjons bija Valsts optiskais institūts Pēterburgā.
- Pusvadītāju fizikas katedra domāja ko darīt tālāk.
- **Kolektīvs nolēma no militārām vajadzībām pievērsties cilvēka vajadzībām.**
- 1991.gada vasarā katedras vadītāju prof. Ilmāru Vītolu sasniedz zvans. Rīgā iebraukuši itāļu biznesmeņi, kuri meklē kontaktus un iespēju organizēt optometrijas studijas Itāļu optiķiem.

Situācijas attīstība

- **1991.gada septembrī** latviešu delegācija Ilmārs Vītols, Ivars Lācis un Pētris Cikmačs dodas uz Itāliju. Delegācija tiek labi uzņemta, daudz kas parādīts un galvenais - iegūta pārlicība par optometrijas nākotni.
- **Jau 1991.gada oktobrī** tiek noslēgts līgums par sadarbību ar Starptautisko universitāšu centru (CUI).
- **Un 1992.gadā** rudenī tiek uzņemti pirmie Itāļu studenti maģistratūras programmā. Tie visi ir labi speciālisti ar optiķa diplomu.
- Lai varētu mācīt studentus itāļi uzdāvina tam laikam modernu optometrista kabineta aprīkojumu. Veidojas nodaļas instrumentu bāze.

Studiju programmas veidošana

- Sākas darbs pie:
 - **studiju programmas veidošanas:**
 - ✓ programma veidojās uz Anglijas skolu studiju programmu pamata;
 - **pasniedzēju komandas veidošanas:**
 - komandas kodols pusvadītāju fizikas katedras darbinieki – **Ilmārs Vītols, Ivars Lācis, Pēteris Cikmačs, Vitolds Grabovskis un Jānis Dzenis;**
 - acu ārsti – **Ildze Hercoga, Ideja Vaļkova, Lotārs Ķirsis, Lilita Apsīte un Ivars Lukša.**
- Liela palīdzība tika saņemta no Latvijas optometrijas krusttēva profesora **Sergio Villani.**

Situācija optiķu un optometristu izglītības jomā Eiropā 1990.gadā

- Tikai Apvienotajā Karalistē bija optometristu izglītība.
- Pārejās Eiropas valstīs galvenais speciālists bija optiķis.
- Optiķa izglītības līmenis bija augsts. Daudzas skolas gatavoja optiķus.
- Bet likumdošana neļāva optiķim veikt redzes korekcijas receptes izrakstīšanu. Tāpēc optiķi meta skatu uz Anglijas un ASV optometristu skolām.

Latvija itāļu optiķiem bija interesanta, jo Latvijā viņi cerēja mācīties par zemāku studiju maksu.

Personas, kuras optometriisti nedrīkst aizmirst...

Profesors Ilmārs Vītols

Cilvēks, kurš izveidoja pusvadītāju fizikas laboratoriju, kura vēlāk kļuva par daļu no CFI. Viņš ir audzēknis fiziķu vecākās paaudzes korifejam Ludvigam Jansonam.

- ✓ Ekstraordināra persona
- ✓ Cilvēks, kurš vienmēr tiecās pēc jauna, tāpēc optometrija viņam bija izaicinājums
- ✓ Profesors mira 68 gadu vecumā, maksšķerējot.

Attēlā filmēšana Sibīrijā operators Krūmiņš, režisore Veldre.

Personas, kuras optometriisti nedrīkst aizmirst...

Acu ārste **Ildze Hercoga**

90.tajos gados bija Oftalmologu asociācijas vadītāja, Bērnu slimnīcas Acu nodaļas vadītāja, viena no ārstēm ar zinātnes doktora grādu.

- ✓ Pievienoties optometristu programmai bija varonība.
- ✓ Viņas rīcība iedrošināja arī pārējos oftalmologus.
- ✓ Hercogas attieksme pret studentiem bija līdzīga kā mammas attieksmei pret bērniem.

Attēls no Itālijas laikiem, kad I.Hercoga lasīja lekcijas.

Optometrijas konferences

- Lai popularizētu optometriju Latviešu ārstu sabiedrībā, iegūtu kontaktus ārzemēs, tika organizētas Optometrijas konferences.
- **1992.septembris Pirmā starptautiskā konference** Jūrmalā, kurā piedalījās visi Latvijas oftalmologi un Itālijas studenti un itāļu draugi.
- **1994. Septembris Otrā starptautiskā konference** Jūrmalā, kuru bija daudz plašāk pārstāvēta. Tajā piedalījās Krievijas, Īrijas, Francijas, Austrālijas, Zviedrijas un, protams, liela delegācija no Itālijas.
- Otrā starptautiskajā konferencē tika pieņemts manifests par optometrijas nepieciešamību Latvijā.
- **1998.gadā notika 9.Baltijas Oftalmologu kongress**, kurā tika pievienota optometrijas sekcija.

Video

Pirmās optometrijas konferences programma

INTRODUCTION

Our conference has found great resonance. More than a hundred participants from Italy, Great Britain, France, Canada, Lithuania, Russia and Latvia are going take part in it.

CONFERENCE OFFICE

The conference office is located at the seaside resort Riga Bay (see the map) and the work of the conference will proceed there.

OPENING HOURS

Sunday, September 20	15.00-19.00
from Monday, September 21	
till Thursday, September 24	8.00-19.00
Friday, September 25	8.00-12.00

CONFERENCE ADDRESS

ICO
51 Dubultu prosp.
"Riga Bay"
Yurmala LV-2015
LATVIA
phone (till September 20) 0132-261071
(after September 20) 0132-761164 *Kvartija*
0132-761180

Fax 761166

SCIENTIFIC PROGRAM

Monday, September 21

9.15-9.55 Opening ceremony
General problems of optometry
Chairpersons: I. Valkova, S. Villani
9.55-10.35 Importanza dell'optometria nel mondo
Sergio Villani
10.35-11.05 Coffee break
11.05-11.45 Ophthalmological aid in Latvia
Mara Briede

11.45-12.20 Development in optometry in the U.K.
Michael Wolffe
12.20-13.00 Optometry in Canada
Angie Minichiello
13.00-15.00 Lunch
Optometry
Chairmen: I. Vitols, A. Fossetti
15.00-15.40 Educational problems in Optometry
Ivars Lacis
15.40-16.20 Optometria diretta vantaggi ed obblighi
Alessandro Maffizzoli
16.20-17.00 Psicologia nel disturbo visivo
Salvatore Cannava
17.00-19.00 Welcome reception

Tuesday, September 22

Vision of children
Chairpersons: I. Hercoga, V. Kolotov
9.15-9.55 Results of post extraction of congenital
caract of children
Marija Krumina
9.55-10.55 Optometry after surgery of intraocular
correction of children with cataract
Valery Kolotov
10.35-11.05 Coffee break
11.05-11.45 The use of exercises in the form of games in
correction of vision
Lillija Ziemele
11.45-12.20 Vision functions of children with
exodeviation
Ildze Hercoga
12.20-13.00 Computer e prevenzione visiva da 0 a 4 anni
Pietro Paffetti
13.00-14.30 Lunch

Myopia

Chairpersons: R. Volokolakova, A. Maffizzoli
14.30-15.10 Significance of sclerae in myopia
Rasma Volokolakova
15.10-15.50 Esperienze sul trattamento della miopia con
metodo comportamentale
Pier Luigi Camiciottoli,
Massimiliano Stofa,
Giuliano Sorti

15.50-16.30 Correction with contact lenses in progressive
myopia
Remo Skrickis
16.30-17.00 Coffee break
17.00-17.40 Results of surgical tratment of children with
progressive myopia
Sandra Valeine

Wednesday, September 23

Myopia and application of laser in ophthalmology
Chairmen: J. Luksa, M. Wolffe
9.15-9.55 Surgical correction of myopia by means of
anterior non-perforating keratotomy
Ideja Valkova,
Svetlana Shepetite
9.55-10.35 The management of myopia by biofeedback
visual training
Alessandro Fossetti
10.35-11.05 Coffee break
11.05-11.45 Intraocular correction in cataracts surgery
Ideja Valkova
11.45-12.20 Video fluorescent angiography
Ivars Luksa
12.20-13.00 Possibilities of laser in ophthalmology
Marija Klindzane
13.00-15.00 Lunch

Optional problems

Chairman: I. Lacis, G. Villani
15.00-15.40 Studio delle abilità visive nell'analisi
optometrica
Ricardo Olent
15.40-16.20 Visione nel tiro con la balestra medievale
Gherardo Villani
16.20-16.50 Coffee break
16.50-17.30 Analisi critica della sensibilità dopo P.R.K.
Daniele Guidi,
Mauro Zuppardo
17.30-18.10 Optometria e visione nello sport
Giuseppe Pansarini
18.10-19.00 Round table discussion
19.00-19.30 Closing Ceremony

1994.gada septembra konferencē pieņemtā rezolūcija:

1. Latvijas oftalmologu un optometristu sadarbība atbilst primārās redzes aprūpes modeļiem ASV, Kanādā, Anglijā un Īrijā, kā arī šīs aprūpes attīstības tendencēm Eiropā. Racionāla oftalmologu un optometristu sadarbība ir viens no pamatnosacījumiem, lai iedzīvotāji saņemtu savlaicīgu, efektīgu, ekonomiski un zinātniski pamatotu palīdzību redzes traucējumu novēršanā.
2. Optometristu akadēmiskās izglītības iegūšanas modelis Latvijas Universitātē atbilst pasaules attīstītākajās valstīs realizētajām studiju programmām optometrijā.
3. Latvijā jāizstrādā un jāpieņem tādi optometristu darbību regulējoši likumi, kas sadalītu pienākumus, tiesības un atbildības sfēras starp oftalmologiem un optometristiem, veicinātu acu ārstu, ģimenes ārstu un optometristu ieinteresētību sadarbībā un uzlabotu iedzīvotāju veselības aprūpi.

Latvijas studentu mācību etapi

- **1993.gada 22.martā** imatrikulēta pirmā Latvijas maģistru grupa. Andžāns Aldis, Balgalve Anda (1996.gadā - aizstāvēts maģistra darbs), Epnere Una, Gertnere Jana, Eglīte Andžela (1997.gadā - aizstāvēts maģistra darbs), Mašinska Terēze (1998.gadā - aizstāvēts maģistra darbs)
- **1993.gada septembrī** uzņemti pirmie 4 studenti bakalaura programmā
- **1997.gada jūnijā** pirmie četri Latvijas studenti iegūst pirmos bakalaura diplomus. Tie bija Inga Miķelsone, **Gunta Papelba (Krūmiņa)**, Kristīne Stankeviča un Jogita Vārna.
- **1998.gadā** tika apstiprināta optometrijas profesionālā studiju programma
- **2000.gadā** pirmais profesionālās programmas izlaidums.

Video

Ārzemju studentu mācību etapi

- **1992.gadā** tiek uzņemta pirmā itāļu maģistru grupa ~90 studenti
- **1994.gadā** studijas neklātienē bakalauru programmā uzsāk itāļu studentu grupa
- **2000.gadā** studijas neklātienē bakalauru programmā uzsāk otra itāļu studentu grupa
- **2000.gadā** neklātienē bakalauru programmā studē Igaunijas studenti
- **Ap 2000.gadu** neklātienē maģistratūrā studē 15 zviedru studenti. Veidojas laba sadarbība ar neiropsiholoģijas prof. **Öve Fransenu**. Par nožēlu tikai divi šīs grupas studenti aizstāvēja savu maģistra darbu
- **Ap 2002.gadu** vienu gadu mācījās Dāņu optometrieti. Tomēr saistībā ar diplomu atšķirību viņi varēja studēt tikai bakalaura programmā. Tas viņus neapmierināja
- **2009.gadā** vēl viena itāļu bakalauru grupa uzsāka mācības
- **2009.gadā** mācības uzsāk Igauniju maģistri

Epizodes no ārzemju mācību braucieniem... Mācības notika klosterī

Daži pasniedzēji brauca uz mācībām Itālijā ar mašīnu...

... un pa ceļam gatavoja ēst...

Vēl daži notikumi optometrijas jomā

- **1992.gada** decembris «Optometrijas centra» dibināšana
- **1994.gads** starptautiskās organizācijas pievērš uzmanību Latvijas aktivitātēm. Itāļu Federotticas uzbrukums.
- **1997.gada jūlijs** tiek nodibināta LOOA (Latvijas optometristu un optiķu asociācija)
- **2001.gads** tiek panākts, ka optometrija ir regulējamo profesiju sarakstā
- **2005.gadā** tiek apstiprināts ‘Optometrista standarts’
- **2008.gadā** LOOA beidzot iestājas ECOO
- **2012.gadā** joprojām neizdodas optometristus dabūt ārstniecības likumā

LOOA

Ilggadēja LOOA valdes priekšsēdētāja Anda Balgalve

LU Optometrijas un redzes zinātnes nodaļa

Optometrijas un redzes zinātnes nodaļa

